

SERMAYE PİYASASINDA MESLEKİ ve ETİK KURALLAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Doç. Dr. İsmail KAYAR

Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD Öğretim Üyesi

Özet

Sermaye piyasasının güven içinde çalışması için öncelikle tasarruf sahiplerinin, iyi işleyen bir piyasada iyi yetişmiş meslek mensupları tarafından doğru şekilde bilgilendirilmesi gerekir. Sermaye piyasasının kamu otoriteleri tarafından hukuk kurallarına göre denetlenmesi klasik bir sistem ise de bu piyasada güven ve açıklığı sağlamak bakımından bu denetim yetersiz kalmaktadır. Bunun yanı sıra öz düzenleyici kuruluşların denetimine ve meslek kurallarına da ihtiyaç vardır. Meslek kuralları, hukuk kuralları ile ahlak kuralları arasında yer alır ve meslek kuruluşları tarafından disiplin cezası niteliğinde yaptırımlara bağlanır. Bu bakımdan meslek kurallarını saf pozitif hukuk kuralı olarak kabul etmek mümkün değildir. Uluslar arası sermaye piyasası faaliyetlerinin artması sermaye piyasalarında denetim ve gözetim faaliyetlerinin uluslararası meslek kurallarına dayalı olarak diğer devletlerle koordinasyon içinde yapılmasını gerekli kılmaktadır. Türkiye’de sermaye piyasası meslek kurallarını belirleme ve denetleme yetkisi TSPAKB’dir. Sermaye piyasası meslek kurallarına aykırı davranışların yaptırımını SPK ve TSPAKB tarafından uygulanan idari para cezaları ve disiplin cezalarıdır. Türk sermaye piyasasında meslek kurallarından bazıları etkili şekilde uygulanmakla birlikte genel olarak Türk sermaye piyasasında meslek kurallarının iyi işlediğini söylemek mümkün değildir.

Anahtar Kelimeler : Sermaye piyasası, ahlak, etik, meslek kuralları

Abstract

For stock exchange markets to work smoothly, it is invaluable that investors be advised by well-trained and experienced professionals. No matter how good and traditional a system it might be to monitor stock-exchange markets by public authorities, this system falls short to ensure the necessary trust and transparency in the markets. Besides the public monitoring, then, internal auditing and professional rules are also needed in the system. Professional rules, enforced by professional institutions and societies by way of disciplining the members, fall somewhere between the laws and ethical standards. Professional institutions and societies, in fact, cannot be considered to have been functioning only in the context of positive law. The ever-increasing stock-exchange activities make it necessary to monitor and audit the markets through a system mainly based on transnational professional institutions in coordination with other states. The Association of Capital Market Intermediary Institutions of Turkey has the authority in Turkey both to determine the companies that will operate in the stock exchange market and audit these companies; and those who break the professional rules face sanctions by Capital Market Board and The Association of Capital Market Intermediary Institutions of Turkey. Some of the professional rules can be argued to have been enforced effectively in the Turkish stock-

exchange market and this has led to satisfactory results to some extent. Despite this progress, however, it would be incorrect to argue that professional rules are completely respected or followed in the Turkish stock exchange market.

Key words : Capital market, morals, ethics, business principles.

1 - GİRİŞ

Serbest piyasa ekonomisinde piyasa mekanizması, gerek para piyasasında gerek sermaye piyasasında fon arz edenlerle, fon talep edenlerin, belli bir düzen içinde buluşturulması esasına dayanır. Bu piyasada fon arz ve talebinde bulunanlar ile bunları buluşturan aracılardan uyacağı hukuk kurallarının yanı sıra mesleki ve etik kurallara da ihtiyaç vardır. Sermaye piyasalarında sık yaşanan istikrarsızlıklar, kazancın olduğu kadar kaybın da çok kısa sürede ve büyük miktarlarda gerçekleşiyor olması ve aracı kuruluşlarla müşteriler arasındaki çıkar çatışmaları diğer düzenlemelerin yanı sıra etik kurallar yoluyla yatırımcıları koruyucu düzenlemeler yapılmasını da gerekli hale getirmiştir. Sermaye piyasası faaliyetlerini yürüten tüm ilgililerin mesleki bilgiyle donatılmış, etik değerlere bağlı ve daha kaliteli ürün ve hizmet sunmak için rekabet halinde olmaları, sermaye piyasasının gelişmesi bakımından son derece önemlidir.

Ahlak temeline dayalı kuralların pozitif hukuka etkileri üç şekilde ortaya çıkar:

1- Bazı toplumsal ahlak kuralları zamanla pozitif hukuk kuralına dönüşür. Örneğin insider tradinge, manipülasyona, yapay piyasa oluşturmaya dair kanun hükümlerinin temelinde ahlaki davranış modelleri vardır.

2- Pozitif hukuk kurallarının yaptığı açık yollamalarla ahlak kuralları pozitif hukuk kuralı gibi uygulanabilir. Örneğin, dürüstlük kuralını ve hakkın kötüye kullanılmasını düzenleyen MK. m. 2 hükmü, ahlaka (adaba) aykırı sözleşmeleri geçersiz sayan BK. m. 20/1 hükmü, ahlaka aykırı bir davranışla başkasına verilen zararın tazminini emreden BK. m. 41/2 hükmü buna örnektir. Bu hükümlere göre hangi davranış şekillerinin ahlaka uygun veya aykırı olduğu ya da dürüst sayılacağı hususu toplumsal ahlak kuralları dikkate alınarak belirlenir.

3- Ahlak kuralları bazı alanlarda pozitif hukuk kuralı gibi doğrudan uygulanmamakla birlikte, pozitif hukuk kurallarının yaptığı yollamalar veya verdiği genel bir destekle belirli meslek mensuplarının veya sektör çalışanlarının davranış biçimleri (meslek kuralları) olarak ortaya çıkar. Bu ihtimalde mesleğe giriş ya da mesleğin icra edilebilmesi için bu kurallara uygun davranma zorunluluğu getirilir ya da bunlara aykırı davranışlar bir takım disiplin cezalarına bağlanır.

Bu çalışmada sermaye piyasası mevzuatında dağınık şekilde yer alan ahlak temeline dayalı kurallar, özellikle de sermaye piyasasında etik kuralların bir demetini oluşturan meslek kuralları hakkında inceleme, tespit ve değerlendirmelere yer verilecektir.

2- PROFESYONEL MESLEK OLARAK SERMAYE PİYASASI FAALİYETLERİ

Bütün meslek kollarında ahlaki kuralların ve uygulamaların yaptırım gücüne sahip olacak şekilde kurumsallaştırılması hayati önem taşımaktadır (Bayrak, III). Nitekim Dünyada ve Türkiye’de iş ahlakı kurallarının kurumsallaştırılması için faaliyet gösteren birçok kuruluş ve örgüt bulunmaktadır. (Özgener, 69 vd, 86 vd.). Ancak, ahlak kavramıyla karşılanan değerlerin toplumsal-tarihsel bir perspektifle ele alınması gerekir. Bu anlamda genel-geçer, evrensel, herkes için doğru ve doğal bir ahlak yoktur. Diğer ifadeyle ahlakın yaratılmasında tarihsel ve toplumsal koşullar, kültürel değerler ve dini inanışlar etkili olur (Varinli, 11). Bu bakımdan, ahlakın piyasa ilişkileri ile birlikte ele alınması zorunludur (Akbaş, 6).

Sermaye piyasası faaliyetleri; sermaye piyasası araçlarının ihraç ve halka arz yoluyla satışına aracılık, sermaye piyasası araçlarının aracılık amacıyla alım satımı, türev araçların alım satımına aracılık, repo ve ters repo, yatırım danışmanlığı, portföy işletmeciliği ve yöneticiliği ile diğer sermaye piyasası kurumlarının faaliyetleridir (Kayar, 2002, 117).

Türkiye’de sermaye piyasası faaliyetlerinin profesyonel meslek faaliyeti olarak icra edilip edilmediği üzerinde durulmalıdır. Meslek mensupları tarafından oluşturulan kuruluşlar tarafından etik kurullarla otodenetim sağlanması, bir mesleğin profesyonel meslek sayılmasının en temel şartlarından biridir (Cirhinlioğlu, 2000, 43 vd.; 1997, 18). Profesyonel meslek sahiplerinin üretimleri (faaliyetleri) sanayi işçisinin üretiminden farklıdır. Profesyonel mesleklerde kişi, kendi kişiliğini de ürününe (işine) yansıtmaktadır. Buna bağlı olarak, profesyonellerin ürünlerinden oluşan pazarın ya da piyasanın da klasik anlamdaki pazardan farklı olması gerekir. Her şeyden önce, bu pazardaki ürünlerde belli bir standardın ya da istikrarın sağlanması zorunluluğu, diğer pazarlardan daha büyük bir gereksinim olarak ortaya çıkar (Cirhinlioğlu 1997, 18. Akbaş, s. 2).

Gelişmekte olan ülkelerde bazı meslekler kendi ahlak kurallarını ve disiplinlerini oluşturamadıkları için profesyonelleşmemektedir. Çünkü bu ülkelerdeki meslek üyeleri, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi kamu yararını kendi bireysel ve mesleki çıkarlarının üstünde tutmamakta, buna bağlı olarak halkın gözünde yeteri kadar itibar kazanmamakta ve müşterileri ile karşılıklı güven esasına dayalı bir ilişki kuramamaktadırlar. Ahlaki kurallara pazar ekonomisinin bütün kurallarıyla işlediği sermaye piyasalarında daha fazla ihtiyaç vardır. Zira, büyük ölçüde piyasa koşullarına terk edilen bu alanda ilgililerin kendiliğinden ahlaki davranacağını varsaymak hoş bir temenniden öteye geçmez. (Yayla, 2003, 111-117).

Profesyonel piyasalar ancak özel ve kurumsallaşmış bir denetim yoluyla kurulabilir. Özel denetim mekanizması ise iki araç kullanılarak gerçekleştirilebilir:

1- Pazara sunulacak üretime ilişkin bilginin standartlaştırılması ve tekelleştirilmesi. Profesyonel meslek sahibi olmak isteyenlerin genelde üniversiteler aracılığıyla sağlanan eğitim standardisasyonuna kavuşturulmaları, pazarın ve pazardaki

ürünün istikrarının sağlanmasında önemli ilk adımdır. Bu adım profesyonel gelişmenin bilişsel temelini (cognitive base) oluşturur. Sermaye piyasası çalışanlarının belirli düzeylerdeki eğitim ve sınavlar yoluyla standart bilgilerle donatılması çabaları dikkate alındığında, Türk sermaye piyasasında bu bakımdan epeyce mesafe alındığı söylenebilir.

2- Özel bir yöntemle mesleğin iç ilişkilerinin düzenlenmesi. Meslek ahlakı ilkeleri ve asgari ücret tarifesi gibi meslek içi rekabet koşullarına ilişkin ölçütler piyasadaki profesyonel meslek sahiplerinin ürünlerini standartlaştırmayı sağlamaktadır. Özellikle mesleğe giriş koşulları, ahlaksal kurallar ve ücretler denetim altına alınarak hizmetin veya ürünün kalitesinin artırılması umulmaktadır. Bu süreç de mesleki tasarım (professional project) olarak adlandırılır (Akbaş, s. 3).

Profesyonel çıkarların korunması profesyonel mesleklerin ayırt edici niteliklerinden birisi olarak kabul edilebilir. Bu tür meslekler para kazanmaya yöneliklerse de kendi maddi çıkarlarını koruma uğruna toplumun genel çıkarlarını zedeleyemezler. Çünkü, özlerinde kamu yararını koruma amacı yatmaktadır. Zaten mesleki ahlakın temelini de kamunun çıkarlarını koruma hedefi oluşturur.

Türkiye’de Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği (TSPAKB) sermaye piyasası faaliyetlerinin profesyonelleşmesi bakımından önemli görevler ifa etmektedir. TSPAKB, üyelerin sermaye piyasası faaliyetlerini yürütürken ve kendi aralarındaki ilişkilerde uyacakları meslek kurallarını belirlediği gibi, uyuşmazlık çözüm mekanizmaları da geliştirmiş ve ayrıca meslek kurallarına uymayanlara yönelik yaptırımlar belirlemiştir.

Bu açıklamalardan sonra, sermaye piyasasında halka arza ve alım satıma aracılık, danışmanlık ve yöneticilik gibi faaliyetlerin her geçen gün daha da profesyonelleşerek yürütüldüğünü söyleyebiliriz. Belirli statü veya unvanla çalışan kişilerin lisanslanması ve sicil tutulması bunun en önemli göstergesidir.

3- SERMAYE PİYASASINDA MESLEKİ / ETİK KURALLARIN TANIMI ve TEMEL ÖZELLİKLERİ

a - İş Ahlakı, Mesleki Ahlak ve Meslek Kuralları

İş ahlakı, tüm işletmeler ve çalışanlar için geçerli olan ve işletmelerin sosyal sorumluluğu çerçevesinde ortaya konulan bir kavramdır. Genel olarak iş ahlakı; bütün ekonomik faaliyetlerde dürüstlük, güven, saygı ve hakça davranmayı ilke edinmek ve çevreyle temas halinde bulunurken aynı çevreyi paylaşan topluma destek olmaktır (McHugh, s. 15). İş ahlakı, kamu baskısıyla sosyal sorumluluk anlayışının gelişmesi, iyi ahlakın iyi işle özdeş olduğunun ve işletmelerde karlılığı olumlu yönde etkilediğinin anlaşılması, ahlaki sorunlara uygun ve stratejik çözümler geliştirmek için iş ahlakı bilgisinin yararlı olması, ahlaki tartışmaların zayıflık alameti değil mükemmellik ve yüksek kalitenin göstergesi olarak kabul edilmesi ve

çeşitli çıkar gruplarının menfaatlerini dengeleme bakımından gerekli olması gibi sebeplerle son yıllarda çok önem kazanmıştır. (Özgener, 51; Bayrak, 4).

Mesleki ahlak, sadece belirli bir mesleği icra edenlerin kendi gruplarında oluşturdukları ahlak kurallarıdır. İş ahlakının evrensel normları olduğu gibi belirli meslekler için de tüm dünyada kabul edilen evrensel meslek ilkeleri vardır. Genel ahlaki prensipler mesleki açıdan ideal bir seviyeyi gösterirken, mesleki ahlak kuralları uyulması gerekli olan asgari düzeyi belirtir (Önder, 27). Bu bakımdan her meslek dalı insanlara dahi iyi hizmete etmek ahlaki gayesiyle, meslek ahlakı veya mesleki ahlak kurallarıyla kendi içinde bir “ahlak düzeni” oluşturmaya çalışmaktadır (Torlak, 82). Sermaye piyasası alanında uluslararasılaşmanın bir sonucu olarak, gerek ülke bazında gerekse uluslararası kuruluşlarca benimsenen meslek kuralları bulunmaktadır. Uluslararası sermaye piyasası meslek kuralları esasen küresel dünyadaki iş ahlakı kurallarıdır. Türk sermaye piyasasında meslek kuralları, esasen uluslararası piyasada belirlenen genel kabul görmüş mesleki kuralların, yazılı hukuk kuralı haline getirilmesiyle oluşmuştur.

Belirli meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken uyacakları davranış şekilleri ile mesleğin gelişmesi ve bu meslekte başarılı olmak için sahip olmaları gereken inanç ve değerlere aykırı davranmak yaptırımı bağlandığı zaman bunlar "meslek kuralı" haline gelmektedir (Cansızlar, 20, 21). Diğer ifadeyle, belirli meslek mensuplarının benimsediği mesleki ilkeler, yazılı hukuk normu haline getirilip yaptırımı bağlanınca meslek kuralı olarak isimlendirilir. Meslek kuralları genellikle kamu kurumu niteliğindeki ilgili meslek kuruluşunun yetki ve görev alanına bırakılmıştır. Örneğin Avukatlık Kanunu'nda, “Uyulması zorunlu meslek kurallarını tespit ve tavsiye etmek” Türkiye Barolar Birliğinin görevleri arasında sayılmıştır (m. 110, b. 16). Aynı şekilde 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nda Odaların Görevleri arasında “üyeleri tarafından uyulması zorunlu mesleki kararlar almak” sayılmıştır (m. 12, g).

Uluslararası para hareketleri en kolay ve en yoğun şekilde sermaye piyasası alanında gerçekleştiği için, esasen uluslararası meslek ilkelerine en fazla bu alanda ihtiyaç bulunmaktadır. Zira, teknolojinin ilerlemesi ve fiziki sınırları ortadan kaldırmasıyla birlikte, yatırımcılar sınır ötesi yatırım fırsatlarına daha çok ilgi gösterirken, işletmeler de fon sağlayabilme olanaklarını uluslararası alanda mümkün olduğunca genişletme çabasındadırlar. Uluslar arası sermaye hareketlerinin hızlanması, uluslararası yatırım kararlarında ve sermaye piyasası işlemlerinde birbiriyle uyumlu, evrensel mesleki ilkelerin uygulanmasının önemini daha da artırmıştır. Uluslarüstü meslek ilkelerinin belirlenmesi, ülke sınırları dışında işlem yapan yatırımcıların işlemlerinde hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur.

Sermaye piyasalarında uluslararası meslek ilkeleri, farklı ülkelerdeki sermaye piyasalarını düzenleyen otoritelerin, uluslararası alanda koordinasyon ve işbirliğini geliştirmek üzere oluşturdukları bir kuruluş olan ve Türkiye'nin de üyesi olduğu International Organization of Securities Comissions (Uluslararası Menkul

Kıymetler Komisyonları Örgütü (IOSCO) tarafından belirlenmekte ve bu ilkeler üye kuruluşların ülkelerindeki siyasi otoriteler tarafından iç hukuk kuralı haline getirilmektedir. Bu ilkeler iç hukuk kuralı olarak devletin veya meslek örgütünün ilgili mevzuatında yer aldıktan sonra artık bir etik kural olmaktan çıkmakta ve hukuk kuralına dönüşmektedir (Sümer, 18, 19).

IOSCO meslek kuralları menkul kıymetler piyasasında ve diğer türev piyasalarda çalışan tüm kurum, personel ve yöneticileri kapsamaktadır. Sermaye piyasalarına ilişkin düzenlemelerde IOSCO'nun temel amaçları ise; yatırımcının korunması, piyasanın dürüst, etkili ve açık olmasının sağlanması ve sistematik risklerin azaltılmasıdır.

IOSCO tarafından yedi temel ilke belirlenmiştir. Bunlar ilk bakışta basit ilkeler gibiyse de yatırımcıya, iş yaptığı kişilerin bu ilkelere uymakla yükümlü olduğu izlenimini vermeleri bakımından piyasaya olan güveni artırmaktadırlar.

IOSCO tarafından belirlenen meslek ilkeleri şunlardır:

- 1- Dürüstlük ve Hakkaniyet (Honesty and Fairness)
- 2- Özen Gösterme (Diligence)
- 3- Mesleki yeterlilik (Capabilities)
- 4- Müşteriyi Tanıma (Information about Customers)
- 5- Müşteriyi Bilgilendirme (Informations for Customers)
- 6- Çıkar çatışmaları (Conflict of Interest)
- 7- Düzenlemelere Uyuma (Compliance) (www.iosco.org).

Meslek kuralları için IOSCO metinlerinde International Conduct of Business Principles denmektedir. Bu kurallar salt manevi yaptırıma tabi olan ahlaki normların ötesine geçerek, büyük ölçüde birçok ülkenin ve Türkiye'nin yazılı hukuk kaynaklarına girmiştir.

Bu genel açıklamalardan sonra, sermaye piyasası meslek kurallarını şöyle tanımlayabiliriz : Sermaye piyasasının güven, açıklık, istikrar içinde çalışması ve yatırımcının korunması amacıyla, sermaye piyasası kurumları ve çalışanlarının faaliyet ve çalışma esaslarını düzenleyen, meslek kuruluşları tarafından oluşturulmuş ve uyulmaması disiplin yaptırımına bağlanmış kurallara sermaye piyasası meslek kuralları denir.

b - Sermaye Piyasasında Etik Kuralların Gerekliği

Sermaye piyasası yatırımları para piyasası ile karşılaştırıldığında genellikle riskli yatırımlar olarak algılanır ve neredeyse talih oyunları ile eş tutulur. Örneğin Türkiye'de gayrimenkul yatırımları, tasarruf mevduatı, devlet tahvili ve hazine bonusu yatırımları gibi konular son derece ciddi konular olarak değerlendirilirken, borsa yatırımları yaygın şekilde bir "oyun" olarak nitelendirilir (Toprak, 2002, 13, 14). Borsaya yatırımı bir talih oyunu oynamakla eş tutan anlayışın değişmesi için

ciddi çaba harcanması gerekiyor. Bunun için de sermaye piyasasında mesleki/etik kuralların önemi büyüktür.

Ülke ekonomisi için hayati öneme sahip olan sermaye piyasasının güven ve istikrar içinde çalışması için öncelikle tasarruf sahiplerinin, kurum ve kurallarıyla iyi işleyen bir piyasada iyi yetişmiş meslek mensupları tarafından doğru şekilde bilgilendirilmesi gerekir. Sermaye piyasası yatırımcısı bu piyasanın varoluş sebebidir. Yatırımcı haklarının korunması bakımından hukuk kurallarının yanı sıra piyasa ilişkilerini ve genelde bütün toplumsal ilişkileri zarif kılan mesleki/etik kurallara da şiddetle ihtiyaç vardır.

Sermaye piyasasının kamu otoriteleri tarafından kanuni düzenlemelerle kurulan sistemler doğrultusunda denetlenmesi, eskiye dayanan klasik bir sistem ise de bu piyasada güven ve açıklığı sağlamak bakımından bu denetimin yetersiz kaldığı da bir vakıadır. Hukuksal düzenlemelerin ve kamu otoriteleri tarafından yapılan denetimlerin yanı sıra etik kuralların yerleştirilmesi yoluyla piyasaların iyileştirilebileceği bilinmektedir. Denetim sistemini tamamlamak için öz düzenleyici kuruluşların düzenlemelerine ve denetimine de ihtiyaç vardır (Kayar, 4).

Öz düzenleyici kuruluşlar ve etik kurallar hem sermaye piyasasının gelişmesi, hem de yatırımcının korunması açısından gereklidir. Çünkü, sermaye piyasasında esas aktörler kurumsal yatırımcılardır. Ancak bireysel yatırımcılar da aynı piyasada ve aynı şartlarda işlem yaparlar. Ancak bunlar kurumsal yatırımcıların bilgisi, tecrübesi ve işlem teknikleri karşısında dezavantajlı durumdadırlar. Bunların piyasada işlem yapmaya devam edebilmesi piyasanın doğru ve dürüst işlemesine bağlıdır. Meslek mensuplarının otokontrolü olmadan bireysel yatırımcının piyasada tutunması ve devamlılığının sağlanması zordur.

Sermaye piyasası faaliyetlerinin sınır tanımaması, hileli veya dürüst olmayan işlemler bakımından ilgililere yeni ve dayanılmaz fırsatlar sunabilmektedir. Bu gelişme, sermaye piyasalarında denetim ve gözetim faaliyetlerinin de ortaklaşa ve koordinasyon içinde yapılmasını gerekli kılmaktadır (SPK, 1996, 13).

4- SERMAYE PİYASASINDA MESLEKİ ve ETİK KURALLARIN HUKUKİ NİTELİĞİ

Sermaye piyasasında etik kuralların ahlak kuralı niteliğinde mi yoksa hukuk kuralı niteliğinde mi olduğu tartışmalıdır. Etik, esas itibarıyla ahlak anlamındadır (ethic, morality). Etik kurallar veya ahlak kuralları, toplumun doğru saydığı, çoğunluk tarafından uyulan ve böylece yerleşen toplumsal kurallardır. Etik veya ahlakın tanımı veya felsefi temelleri üzerinde durmak bu çalışmanın amacı ve kapsamı dışındadır. Bununla birlikte ahlak kurallarının, hukuk kuralı haline dönüşmüş toplumsal davranış kuralları olduğunu, bazı hukuk kurallarının ahlak kurallarından doğduğunu, ahlak kurallarının toplumdaki iyi ve kötü anlayışına göre şekillendiğini ve yaptırımlarının hukuk kurallarından farklı olduğunu belirtmek gerekir.

Sermaye piyasasında meslek kurallarının salt ahlak kuralı olarak nitelendirilemeyeceği, bunların pozitif hukuk kuralı olduğu ve bunların hukuki ve cezai yaptırımlarının devlet tarafından uygulanacağı, bu bakımdan bazı kimselerin uyma zorunluluğu yokmuş intibai yaratacak şekilde bunların etik kurallar olarak nitelendirilmesinin son derece yanlış olduğu belirtilmiştir (Sümer, 8, 9). Kanaatimizce sermaye piyasasında etik kuralların kapsam ve içeriği “meslek kuralları”na göre daha geniştir. Zira etik kurallar (ahlak kuralları) yazılı olmayan davranış şekillerini de içeren kapsamlı kurallardır. Meslek kuralları ise belirli bir kurum tarafından derlenerek yazılı hale getirilmiş ve belirli yaptırımlara bağlanmış olan kurallardır. Diğer bir ifadeyle meslek kuralları, hukuk kuralları ile ahlak kuralları arasında yer alan ve bu ikisinin kesişme noktasını oluşturan kurallar demetidir. Meslek kuralları büyük ölçüde öz düzenleyici kuruluşlar tarafından derlenir, takip edilir ve genellikle disiplin cezası niteliğinde yaptırımlara bağlanır.

Meslek kurallarının hukuki niteliğini belirlemek için düzenledikleri yer ve işlevleri dikkate alınmalıdır. Ahlaki ilkelere dayanan hukuk kuralları doğrudan hukuki yaptırımlara bağlandığı için artık bunların etik kural veya ahlak kuralı olduğu söylenemez. Yazılı hukuk kuralı haline dönüşen meslek ilke ve kurallarına uyup uymamak, salt vicdani veya ahlaki sorumluluğu gerektirmez; bunlara uymamanın yaptırımı da söz konusu hukuk metinlerinde gösterilir (Sümer, s. 23).

Meslek kurallarının hukuk kurallarından temel farkı ise, “suç ve cezaların kanuniliği” ilkesinin bu alanda çoğunlukla geçerli olmamasıdır. Meslek kuralları ile yasaklanan veya emredilen davranış şekilleri çoğunlukla tüketici şeklinde sayılmaz. Diğer ifadeyle açıkça sayılmayan bazı davranış şekilleri emredilir veya yasaklanarak yaptırıma bağlanır¹. Meslek kurallarına uymamanın yaptırımı genellikle disiplin cezasıdır. Ancak, bazı hallerde cezai ve hukuki sorumluluk da doğurabilirler.

Etik kurallar esasen serbest iradeyle uyulması kabul veya taahhüt edilen ilkelere olmaları bakımından pozitif hukuk kurallarından farklıdır. Mesela, öz düzenleyici kuruluşlar veya meslek örgütleri kendi üyeleri için bu kuralları tespit etmekte, bu teşkilata üye olan kimseler de üyelikle birlikte bu kuralları da kabul etmektedir. Yani meslek teşkilatının tüzüğü katılımsal (iltihaki) bir işlemdir. Bu teşkilata üye olan kişi hem üye olduğu kuruluşa hem de müşterilerine karşı mesleğini icra ederken belirli davranış kurallarına da uymayı taahhüt eder. Oysa, pozitif hukuk kuralları açısından böyle bir durum söz konusu değildir. Pozitif hukuk kuralları özellikle de emredici olanlar herhangi bir iltihak veya irade beyanı söz konusu

¹ Örnek olarak TSPAKB Üyelerinin Sermaye Piyasası Faaliyetlerini Yürütürken Uyacakları Meslek Kuralları'nda yer alan şu ifadeler gösterilebilir. “Üyeler faaliyetlerini yürütürken müşteri çıkarlarını ve piyasaların bütünlüğünü göz önünde tutarak dürüst ve adil davranırlar (m. 6). Ticari amaçlarla birlikte toplumsal yararı ve çevreye saygıyı da gözetirler (m. 10). Üyeler, sermaye piyasasının dürüst, rekabetçi ve etkin bir yapı içinde gelişmesi için üzerlerine düşen görevi yerine getirirler...Haksız rekabet sonucunu doğuracak diğer fiillerde bulunmazlar (m. 19).

olmasa bile ilgili herkes için bağlayıcı olan kurallardır. Bu bakımdan meslek kurallarını saf pozitif hukuk kuralı olarak kabul etmek mümkün değildir.

Burada Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun çalışmaları çerçevesinde kamu çalışanlarına etik sözleşmesi imzalatılması konusuna değinmekte yarar vardır. Söz konusu sözleşme (taahhütname) ile kamu görevlilerinin, insan haklarına ve hukuka saygı, saydamlık, hesap verebilirlik, kamu malları ve kaynaklarını kamusal amaç dışında kullanmama ve israf etmeme ve halkın günlük yaşamını kolaylaştırarak etkin ve hızlı hizmet sunma konusunda da kendilerini bağladığı kabul edilmektedir².

Kamu görevlilerine imzalatılan söz konusu metnin, hukuki niteliği bakımından bir sözleşme olmadığı kanaatindeyiz. Sözleşme, karşılıklı ve birbirine uygun iki irade açıklamasıyla oluşan bir hukuki işlemdir ve tarafların serbest iradeleleriyle yapılırsa geçerli olur. Bu yazılı metin sözleşme değil kamu görevlilerine tek yanlı olarak ve baskı altında imzalatılan bir taahhüname'dir. Çünkü kamu çalışanlarının tek taraflı bir beyanla belirli ilkelere uymayı taahhüt etmesi söz konusudur. Bu uygulama da etik kuralların saf pozitif hukuk kuralı olmadığı yönündeki görüşümüzü desteklemektedir. Eğer bu kurallar tereddütsüz hukuk kuralı niteliğinde kabul edilseydi, kamu çalışanlarının sözleşme veya taahhünameyle bu kurallara uymaya zorlanmasına gerek görülmezdi.

5- SERMAYE PİYASASI MESLEKİ/ETİK KURALLARINDA TSPAKB'NİN ROLÜ

a- TSPAKB'nin Niteliği (Mesleki/Etik Kuralların Anayasal ve Yasal Dayanağı)

TSPAKB, Anayasada kaynağını bulan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşudur. AY. m. 135/I'e göre:

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların:

- müşterek ihtiyaçlarını karşılamak,
- mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak
- mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak
- meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak

² Sözleşmenin bazı maddeleri şöyledir : "Dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, yaş, bedensel engel ve cinsiyet ayrımı yapmadan, fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalara meydan vermeden tarafsızlık içinde hizmet gereklerine uygun davranmayı taahhüt ederim...Görevimi, görevle ilişkisi bulunan hiçbir gerçek ve tüzel kişiden hediye almadan, maddi ve manevi fayda veya bu nitelikte herhangi bir çıkar sağlamadan, herhangi bir özel menfaat beklentisi içinde olmadan yerine getirmeyi taahhüt ederim."

- meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kurulan kamu tüzel kişileridir.

Görüldüğü üzere Anayasa meslek kuruluşlarının kuruluş amaçlarını belirlerken “dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak” ve “meslek disiplini ve ahlakını korumak” gibi ibarelere yer vererek etik kurallara açık şekilde vurgu yapmıştır.

TSPAKB'nin kuruluşu ile organları ve statüsünü düzenleyen SerPK'nın 40/B ve 40/C maddeleri bu kanuna 4487 sayılı kanun ile 1999 yılında eklenmiştir. Bu kanunun gerekçesinde şöyle denilmektedir: “Kanuna eklenen 40/B maddesi ile “Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği” ihdas edilmiştir. Birliğin temel amacı mesleki disiplin ve işbirliğini sağlamak, meslek kurallarını oluşturarak sermaye piyasasında aracılık mekanizmasının gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Birlik, modern sermaye piyasalarında görülen türde, belli sınırlar içerisinde düzenleme yapmaya yetkili bir meslek örgütü olarak fonksiyon ifa edecektir. Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği, Anayasanın 135 inci maddesi anlamında kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu biçiminde düzenlenerek, anayasal güvence altına alınmıştır”. (SPK Mevzuatı, C. I).

b- TSPAKB'nin Amacı

TSPAKB'nin amacı, sermaye piyasasının ve aracılık faaliyetlerinin gelişmesini, birlik üyelerinin dayanışma, gerekli özen ve disiplin içerisinde çalışmalarını, haksız rekabetin önlenmesini ve mesleki konularda üyelerin aydınlatılmasını sağlamaktır.

TSPAKB bir meslek örgütü olarak, üyelerin birbirleriyle, müşterileriyle ve çalışanlarıyla olan iş ve ilişkilerinde uyacakları meslek kurallarını belirlemiş, böylece sermaye piyasasının meslek ilkelerini yazılı hukuk kuralı haline getirmiştir. Birlik böylece, üyelerin hukuksal denetiminin yanında ahlaki denetimini de üstlenerek adil ve dürüst bir piyasanın oluşmasını sağlama çabası içine girmiştir.

TSPAKB'nin misyonu ve vizyonu resmi web sitesinde şöyle belirtilmektedir: “çalışanları en üst derecede mesleki bilgi ile donatılmış, etik değerlere bağlı, rekabeti yatırımcılara daha kaliteli ürün ve hizmet sunumu şeklinde algılayan ve saygınlığına önem veren bir meslek mensupları kitlesi oluşturmak; sermaye piyasasını geliştirmek ve bu yolla ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmaktadır”.

“Sermaye piyasasının geliştirilmesi ve ülke ekonomisine katkı ana hedefi doğrultusunda; tüm çalışanları en üst derecede mesleki bilgi ile donatılmış, etik değerlere bağlı, rekabeti yatırımcılara daha kaliteli ürün ve hizmet sunumu şeklinde algılayan, saygın bir meslek mensupları kitlesi oluşturmak” (www.tspakb.org.tr)

c- Mesleki/Etik Kurallar Bakımından TSPAKB'nin Görev ve Yetkileri

Bütün aracı kuruluşların üye olmak zorunda olduğu TSPAKB'nin görev ve yetkileri SerPK. m.40/B. f.2'de sayılmıştır. Buna ek olarak Aracı Kuruluşlar Birliği Statüsü'nün 6. maddesinde birliğin görev ve yetkileri daha ayrıntılı şekilde sayılmıştır³.

Bu düzenlemelere göre TSPAKB;

- sermaye piyasasının ve aracılık faaliyetlerinin gelişmesini sağlamak üzere araştırmalar yapmak,
- Birlik üyelerinin dayanışma ve sermaye piyasasının gerektirdiği özen ve disiplin içerisinde çalışmalarına yönelik meslek kurallarını oluşturmak,
- haksız rekabeti önlemek amacıyla gerekli tedbirleri almak,
- kendisine mevzuatla bırakılan veya Kurulca belirlenen konularda düzenlemeler yapmak, yürütmek, denetlemek;
- Birlik statüsünde öngörülen disiplin cezalarını vermek amacıyla ilgili hususlarda üye kuruluşları temsilen ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak;
- mesleki gelişmeleri, idari ve yasal düzenlemeleri izleyerek, bu konuda üyeleri aydınlatmakla görevli ve yetkilidir (Ünal, 2005, 705).

TSPAKB'nin Görev ve Yetkileri birlik statüsünün 6. maddesinde daha ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Birliğin mesleki/etik kurallarla ilgili görev ve yetkiler şunlardır:

a) Sermaye piyasasının ve aracılık faaliyetlerinin gelişmesini sağlamak üzere araştırmalar yapmak ve eğitim programları düzenlemek.

b) Birliğin üyeleri tarafından yürütülen faaliyetlerin adil ve dürüst olması, iş ahlakının sağlanması, Birlik üyelerinin dayanışma ve sermaye piyasasının gerektirdiği özen ve disiplin içerisinde çalışmalarını için meslek kurallarını oluşturarak SPK'ya bildirmek.

c) Haksız rekabeti önlemek amacıyla gerekli tedbirleri alarak SPK'ya bildirmek.

d) Mesleki gelişmeleri, idari ve yasal düzenlemeleri izleyerek, bu konuda üyeleri aydınlatmak.

e) Aracı kuruluşlar arası ilişkilerde mesleki dayanışmayı güçlendirmek.

f) Kendisine mevzuatla bırakılan veya SPK'ca belirlenen konularda düzenlemeler yapmak, yürütmek, denetlemek.

³ RG. T: 11.02.2001, Sayı 24315. ; Değişiklik: RG, T: 12.03.2003, Sayı 25046.

TSPAKB tarafından uygulamaya konulan meslek kurallarının amaç maddesinde bu düzenlemenin amacı; “sermaye piyasasının geliştirilmesi ve ülke ekonomisine katkı ana hedefi doğrultusunda; tüm çalışanları en üst derecede mesleki bilgi ile donatılmış, etik değerlere bağlı, rekabeti yatırımcılara daha kaliteli ürün ve hizmet sunumu şeklinde algılayan, saygın bir meslek mensupları kitlesi oluşturmak üzere, Aracı Kuruluşların; birbirleri, müşterileri ve çalışanlarıyla olan iş ve ilişkilerinde uyacakları meslek kurallarını belirlemek” şeklinde tespit edilmiştir.

d- TSPAKB Meslek Kuralları

TSPAKB'nin meslek kuralları büyük ölçüde IOSCO'nun düzenlemelerinin çevirisi ve bir miktar geliştirilmesiyle oluşturulmuştur. Birliğin meslek kurallarına ilişkin düzenlemesinde yer alan temel ilklere şunlardır:

aa- Genel İlgelere İlişkin Esaslar : Genel İlkeler, Dürüst ve Adil Davranma İlkesi, Mesleki Özen ve Titizlik İlkesi, Saydamlık İlkesi, Kaynakları Etkin Kullanma İlkesi, Rekabet ve Toplumsal Yararı Gözetme İlkesi, Kara Paranın Aklanması İle Mücadele

bb- Müşterilerle İlişkiler : Müşteriyi Tanıma Kuralı, Müşteri Talimatlarına Uyma, Bilgi Verme, Müşteri Menfaatleri, Çıkar Çatışmaları, Sır Saklama

cc- Diğer Üyelerle İlişkiler : Mesleki Sorumluluk, Dayanışma ve Bilgi Alışverişi, Haksız Rekabetin Önlenmesi, İlan ve Reklamlar

dd- Çalışanlarla İlişkiler : Çalışanların Genel Nitelikleri, Mesleki Yeterlilik, Mesleki Özen ve Titizlik, Kariyer Gelişimi, Çalışanların Müşterilerle İlişkileri, Çalışanların Müşteri Olarak İlişkileri

e- TSPAKB'nin Meslek Kurallarına Uymamanın Yaptırımı

SerPK. m. 47A hükmüne göre idari para cezasını gerektiren suçlardan bir kısmı mesleki/etik kurallara ilişkindir. Mesleki/etik kurallara aykırı davranış halinde iki türlü idari para cezası ve disiplin cezaları söz konusudur.

1- SerPK'na dayanılarak yapılan düzenlemelere, belirlenen standart ve formlara ve SPK tarafından alınan genel ve özel nitelikteki kararlara aykırı hareket ettiği tespit edilen gerçek kişiler ve tüzel kişiler hakkında gerekçesi belirtilmek suretiyle SPK tarafından 2 milyar liradan 10 milyar liraya kadar para cezası verilir.

İdari para cezalarının verilmesini gerektiren fiillerin tekrarı halinde, verilen para cezası iki katı, ikinci ve müteakip tekrarlarında üç katı artırılarak uygulanır. Bu cezaların verildiği tarihten itibaren iki yıl içinde idari para cezası verilmesini gerektiren aynı fiil işlenmediği takdirde önceki cezalar tekrarda esas alınmaz.

2- SerPK. m. 40C/5'e göre, TSPAKB Statüsüne ve Birlikçe alınacak kararlara uymayan üyelere, TSPAKB Yönetim Kurulunca 1 milyar liradan 5 milyar

liraya kadar para cezası verilir. Birlik, verdiği cezaları bir taraftan ilgiliye tebliğ etmekle beraber diğer taraftan tahsil ve gelir kaydı için Yatırımcıları Koruma Fonuna bildirir.

3- Meslek kurallarına aykırı davranışlar, idari para cezalarının yanı sıra TSPAKB Disiplin Yönetmeliği gereğince disiplin cezası niteliğinde bir takım ilave yaptırımlara bağlanmışlardır. Buna göre Birlikçe yayımlanan, yönetmelik, genelge, tebliğ ve kararlarla belirlenen ilke ve yöntemlerin yerine getirilmesinde *kayıtsız ve dikkatsiz davranmak* uyarı cezasını (m. 6/a), bunları *kusurlu olarak yerine getirmemek* kınama cezasını (m. 7/a), bunları *kasıtlı olarak yerine getirmemek* ise para cezasını gerektirmektedir (m. 8/a).

f - Bazı Meslek Kurallarının Eleştirisi

Meslek kurallarının 21-26. maddeleri çalışanlarla ilgili hususlara ayrılmıştır. Buna göre üyeler, çalışanlarının mesleğin toplumdaki saygınlığını geliştirmek amacıyla çalışmalarını ve görevlerinin gerektirdiği bilgi birikimi ve sorumluluk duygusuna sahip olmalarını gözetirler (m. 21). Sermaye piyasasında mesleki yeterlilik, üstlenilecek görevin gerektirdiği eğitim ve mesleki deneyimlerin faaliyetlerin yürütülmesine yetecek düzeyde olmasını ifade eder. Mevzuatın öngördüğü alanlarda gerekli lisansa sahip olunması, mesleki yeterliliğin sağlanması anlamına gelir (m. 22).

Sermaye piyasası alanında çalışanlardan SPK ve İMKB gibi kuruluşlarda görev yapanlar zaten ciddi sınavlarla mesleğe kabul edilmekte ve yerleşik bir yetiştirme programı çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedirler. Aracı kuruluş çalışanları arasında ise önemli eğitim ve bilgi düzeyi farkı vardır. Bu bakımdan sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunan aracı kurum çalışanları için lisanslama sistemi getirilmiştir. Son yıllarda bu sektörde çalışanlar ciddi bir eğitim ve sınav sürecine girmişlerdir.

Aracı kurum ve aracılık yapan banka çalışanları eğitim düzeyleri ve mesleki yeterlilikleri bakımından çok farklı seviyelerdedir. Bu alanda çalışanların önemli bir kısmı üniversite mezunudur. Ancak, üniversite mezunu olanların bir kısmı işletme, iktisat, finans gibi alanlarda eğitim almış olmakla birlikte önemli bir kısmı da sermaye piyasası ile ilgisiz konularda eğitim almış olan çalışanlardır. Bazı banka çalışanları ise uzun yıllar klasik bankacılık işlemleri yaptığı halde ani bir kararla, tamamen yabancı oldukları sermaye piyasası işlemleri alanına kaydırılabilmektedir.

Belirtilen sebeplerle, aracı kurum çalışanlarının asgari düzeyde sermaye piyasası bilgileriyle donatılması ve belirli bir standart seviyeye getirilmeleri için lisanslama sınavları getirilmiştir. Tedricen bu alanda çalışmak için lisans sahibi olmak aranacak ve bir eleme yoluna gidilecektir. Lisanslama eğitim ve sınavları sermaye piyasası çalışanlarının görevlerinin gerektirdiği bilgi birikimi, eğitim ve mesleki deneyimlerinin artırılması bakımından çok önemlidir.

Mevzuatta yer alan mesleki/etik kurallara aykırı olmamak kaydıyla işletme bazında alt etik kurallar belirlenmesi ve çalışanlardan bunların okunup anlaşıldığına ve görev süreleri içinde bu ilkelere uygun hizmet verileceğine dair imzalı bir taahhütname alınması öngörülmüştür (m. 27). ABD’de 2002 tarihli Sarbanes-Oxley Yasasına (m. 406) ve SEC düzenlemelerine göre, SEC’e bildirim yükümlülüğü olan şirketlerin, üst düzey yöneticileri için geçerli olan yazılı etik kurallar benimseyip benimsemediklerine dair açıklama yapmaları gerekmektedir. Türkiye’de aracı kuruluşlar bakımından TSPAKB Meslek Kurallarında buna paralel bir hüküm yer almaktadır (m. 27). Kanaatimizce bu zorunluluğun kapsamı genişletilerek HAAO’lar da kapsama alınmalıdır. SPK ve TSPAKB bağımsız denetim zorunluluğu gibi bazı kriterler belirleyerek aracı kuruluşların ve HAAO’ların benimseyebileceği etik kuralların çerçevesini belirlemeli ve bunların kamuya açıklanmasını zorunlu kılmalıdır.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Sermaye piyasasındaki bireysel yatırımcılar Türkiye’de meslek kurallarının olmaması ve yetersizliği sebebiyle ciddi olumsuzluklar yaşadığı için bu piyasaya olan güvenleri büyük ölçüde erozyona uğramıştır. Sermaye piyasası işlem ve faaliyetlerinden kazanç sağlayan kurum ve kuruluşlar, yatırımcı sayısının ve bu piyasadaki fonların sınırsız olmadığını anladıktan sonra mesleki/etik kurallar belirleme ve uygulama yoluna gitmişlerdir. Nitekim bu konunun liderliğini yapan TSPAKB dahi bu durum ortaya çıktıktan sonra kurulmuştur. Yani Türkiye’de meslek kuralları sermaye piyasası alanında büyük ölçüde kaybedilen güven unsurunun yeniden kazanılmasına yönelik bir çaba şeklinde ortaya çıkmıştır.

Türk sermaye piyasasında meslek kurallarından bazılarının etkili şekilde uygulandığı ve başarılı sonuçlar verdiği söylenebilir. Mesela, müşteri talimatlarına uyma, bilgi verme, müşteri menfaatleri, mesleki özen ve titizlik, saydamlık, mesleki yeterlilik ve kariyer gelişimi gibi konularda son yıllarda epeyce olumlu mesafe alınmıştır. Çerçeve sözleşmelerinde yaygın şekilde yer verilen banka kayıtlarının delil olacağı, müşteri senetlerinin habersizce satılabileceği ve tek yanlı faiz artırılabilceği gibi müşteri aleyhine konulan hükümler bariz şekilde azalmıştır. Müşteri kararlarını etkileyecek yorum ve açıklamalara çeki düzen verilmiştir. Bilgi verme ve yatırımcının bilgilendirilmesi amacıyla yapılan açıklamaların tavsiye niteliğinde olduğu, bu açıklama ve yorumlara dayanarak alınan yatırım kararlarından sorumlu olunmayacağı açıkça belirtilmektedir. Müşteri talimatlarına uyma hususunda yeterli titizlik gösterilmektedir.

Belirtilen olumlu gelişmelere rağmen, genel olarak Türk sermaye piyasasında mesleki/etik kuralların iyi işlediğini söylemek mümkün değildir. Etik kurallar bir yana, SerPK’da açıkça düzenlenen suç ve cezalara ilişkin hükümler dahi yeterince işletilememektedir. İMKB’de içeriden öğrenenlerin ticareti, manipülasyon, yapay piyasa oluşturma gibi suçların sıklıkla işlendiğine dair emareler bulunmasına

rağmen bunlar ya hiçbir takibata tabi olmamakta ya da bir sonuç alınamamaktadır. Bu değerlendirme abartılı bulunabilir; ancak hangi şirketin genel kurulunda ne yönde karar alınacağı, ne kadar kar dağıtılacağı, ne kadar sermaye artırılacağı, ne yönde açıklamalar yapılacağı günler öncesinden piyasada duyulmakta, bu haberleri yayanlar önceden pozisyon almakta ve bunları değerlendirmektedir. Bu haberleri en son duyanlar ise olayın mağduru olmaktadır.

Mesleki/etik kurallarının bir kısmının alt yapısı olmadığı için teorik kurallar olarak kalmaktadır. Mesela, kısa sürede fiyatı önemli miktarda değişen hisseler için “kamuya açıklanmamış özel bir durum yoktur” şeklindeki açıklamalar saydamlık ve müşterileri eş zamanlı bilgilendirme gibi ilkelerin hayata geçirilmesi olarak kabul edilemez. Kamuya açıklanmamış özel bir durum yokken ve endeksler farklı şekilde hareket ederken bir hissenin değeri abartılı şekilde artıyor veya düşüyorsa kamuya açıklanmamış bir “özel durum” mutlaka olmalıdır. Oysa İMKB için spekülasyon amaçlı grup hareketleri olağan karşılanmaktadır.

Sonuç olarak, Türk sermaye piyasası açısından bir süredir yoğun şekilde telaffuz edilen ve üzerinde çalışılan mesleki/etik kurallar son derece gereklidir. Ancak bunların bazılarının etkili şekilde uygulanmasına rağmen önemli bir kısmının hayata geçirilemediği, piyasaya çeki düzen vermede yetersiz kaldığı, hatta sermaye piyasası suçlarını belirleyip cezai yaptırıma bağlayan bazı pozitif hukuk kurallarının bile layıkıyla uygulanmadığı da bir vakıdır.

KAYNAKÇA

- AKBAŞ, Kasım : Piyasa Ahlakı ve Kanun(adam)larının Ruhu Üzerine, Eskişehir Barosu Dergisi, Sayı 7, (Haziran 2005).
- BARBER, Bernard : Meslekler Sosyolojisinde Bazı Sorunlar, Meslekler Sosyolojisi, Derleyen: Zafer Cırhinlioğlu, 2. Baskı Ankara 2000.
- BARRY, Norman P. : Çev: Atilla YAYLA, : Şirketlerin Kar Yapmanın Ötesinde Bir Sorumluluğu Var mıdır?. Piyasa, 5, 111-117 (2003).
- BAYRAK, Sabahat : İş Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk, Beta Basım, İstanbul 2001.
- CANSIZLAR, Doğan : Türk Sermaye Piyasasında Mesleki/Etik Kurallar ve Yatırımcı Hakları, TSPAKB Yayın, Yayın No: 4, İstanbul 2002.
- CİRHİNLİOĞLU, Zafer : Türkiye’de Hukuk Mesleği, Gündoğan Yayınları, Ankara 1997.
- KAYAR, İsmail : Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Etik Kurallar, İstanbul 2002.
- McHUGH, Francis P. : İş Ahlakı, Tüsiad Yayınları, İstanbul 1991.
- ÖNDER, Türkan : Batan Bankalar, Bağımsız Denetim ve Meslek Ahlakı, Beta Basım, İstanbul 2001.
- ÖZGENER, Şevki : İş Ahlakının Temelleri, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2004. SPK: SPK Mevzuatı, C. I, Ankara 2005.
- SPK: OECD Ülkelerinde Menkul Kıymet Piyasaları: Organizasyon ve Düzenlemeler, SPK Yay. Ankara 1996.
- SÜMER, Ayşe: Sermaye Piyasasında Meslek Kuralları ve Türk Hukukunda Uygulanması, İstanbul 2001.
- TOPRAK, Y. Ziya: Türk Sermaye Piyasasında Mesleki/Etik Kurallar ve Yatırımcı Hakları, TSPAKB Yayını, Yayın No: 4, İstanbul 2002.
- TORLAK, Ömer : Pazarlama Ahlakı, Beta Basım, İstanbul 2001.
- ÜNAL, Oğuz Kürşat: Sermaye Piyasası Hukuku ve Mevzuatı, Ankara 2005.
- VARİNLİ, İnci: Pazarlama Ahlakı ve Kayseri’deki Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Yöneticilerinin Pazarlama Ahlakına İlişkin Değerlendirmeleri, Kayseri 2000.